

УДК 378.14

ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Фалинська З.З.

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті розглянуто питання про використання праксеологічного підходу в процесі підготовки майбутніх магістрів соціальної сфери. Подано основні поняття процесу (магістр соціальної сфери, методологічні підходи, праксеологічний підхід, практична підготовка). Визначено особливості практичної підготовки майбутніх магістра соціальної сфери на основі праксеологічного підходу. Розглянуто роль програм навчання майбутнього магістра за вузько спеціалізованими курсами у їх професійній підготовці.

Ключові слова: майбутні магістри, соціальна сфера, методологія, праксеологічний підхід, практична підготовка, особливості підготовки.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства постійно зростає роль освіти в Україні. Виникла потреба виведення на передній план функціональних можливостей професійної діяльності фахівців у сучасних умовах, створення методично забезпеченої системи саморозвитку особистості.

Проте, як констатують аналітики, вища освіта останнім часом стала менш якісною, переважна більшість випускників вищих навчальних закладів виявляються не конкурентоспроможними на Європейському ринку праці [11]. Саме такі факти сприяли об'єднанню провідних університетів Європи в зусиллях підвищити престиж і якість професійної освіти. Провідні європейські держави (Німеччина, Італія, Франція і Великобританія) виступили з ініціативою організувати освітній простір, у якому якому будуть діяти загальні закони, стандарти. І це найбільше стосується підготовки магістрів, оскільки рівнева система підготовки фахівців введена в Україні не так давно.

Тому **метою статті** було обрано розглянути можливості праксеологічного підходу в практичній підготовці майбутніх фахівців соціальної сфери.

Аналіз наукових праць з проблеми. Проведений аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що питання підготовки майбутніх магістрів знаходиться в центрі уваги науковців: проблема підготовки науково-педагогічних кадрів у магістратурі була розглянута в працях К. Балабанова, Л. Бачієва, І. Бопка, В. Вакуленко, Л. Воротняк, О. Гури, Л. Лебедик, І. Михайлюк. Сутність та умови ефективного формування готовності майбутніх учителів до науково-дослідницької роботи висвітлено у працях В. Борисова, З. Ісаєвої, Г. Кловак, Л. Коржової, С. Кулика, В. Лазарева, С. Макагон, С. Муравйова, Н. Ставрінової та ін. У дослідженнях Н. Апатової, О. Романишиної значна увага приділена науковим основам технології навчання з використанням інформаційних технологій.

Підготовка фахівців за магістерськими програмами нині досить ґрунтовно висвітлено в науковій літературі і знайшли своє відображення у працях К. Балабанова, В. Вакуленко, Л. Воротняк, Л. Лебедик. Проблеми ступеневої освіти, зокрема магістерської підготовки висвітлено у працях О. Бойко, І. Бопка, В. Вихрущ, М. Дарманського, І. Сусліної та ін.

Тобто, проблема підготовки магістрів знаходиться в центрі уваги науковців.

Основний зміст статті. Підготовка майбутніх магістрів гуманітарного профілю у вищих навчальних закладах займає значне місце в навчальному процесі вищих закладів освіти. Це знайшло відображення в матеріалах Булонської угоди, до якої приєднались 27 країн, а також і Україна. Зараз Болонський процес ставить серйозні завдання перед українською вищою школою: це створення уніфікованої системи освіти, що припускає єдині програми навчання; перехід на двоступеневу систему освіти бакалавр-магістр [1].

Нині виникла потреба в уніфікації кваліфікації бакалаврів, магістрів різних спеціальностей. Більшість магістрів одержують стандартну кваліфікацію, що обумовлена програмою і часом навчання: магістр мистецтва, магістр науки, магістр бізнес-адміністрування і т. д. Але основним у присвоєнні кваліфікації магістра є вузька спеціалізована галузь його досліджень. У програмі навчання магістра обов'язково є вузькі спеціалізовані курси [1].

Студент, який претендує на звання магістра, має бути готовим до проведення науково-дослідницької роботи ще під час навчання на останніх курсах університету, до викладацької діяльності у вищій школі. Для цього він повинен володіти високим рівнем професіоналізму, продуктивним мисленням [2].

Тому підготовка магістрів повинна проводитися з використанням інформаційно-комунікаційних технологій та інших інновацій.

У структурі вищої освіти в Україні «магістр» – найвищий освітньо-кваліфікаційний рівень, який є не науковим, а академічним, оскільки він відображає, перш за все, рівень освітньо-професійної підготовки випускника вищої школи та засвідчує про наявність у нього вміння та навичок, які притаманні початкуочому науковому працівникові [6].

У різних країнах диплом магістра має неоднакове призначення: в одних він свідчить про повну вищу освіту (Росія, Чехія, Україна), в інших – про післядипломну освіту (Великобританія), в третіх – про науковий ступінь. В англо-американській системі вищої освіти ступінь магістра займає проміжне положення між бакалавром і доктором наук [4].

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що нині магістратура покликана здійснювати фундаментальну психолого-педагогічну та науково-практичну підготовку викладачів професійної школи, забезпечувати безперерв-

ність освіти й фахову спрямованість викладацької діяльності [9].

У працях Р. Гейзерської [5], показано, що магістр повинен володіти такими якостями: аналітично, логічно, критично мислити, мати комунікативні здібності, емоційно-вольову стійкість, теоретичну та практичну професійну компетентність, самостійність у прийнятті рішень та цілеспрямованість, відповідальність, інформаційну компетентність, бажання постійно навчатися, мотивацію до успіху, адекватну самооцінку, професійну культуру, самоактуалізацію.

Серед них найбільш важливими є: уміння пізнавати, уміння діяти, уміння жити спільно й разом, Уміння бути [12]. Ці уміння є необхідними для магістрів соціальної сфери, оскільки їх робота пов'язана з людським фактором.

Наукова спрямованість магістерської підготовки передбачає наявність достатньої практичної підготовки. Але в цьому плані є деякі проблеми. Тридцять років методисти працювали над моделлю спеціаліста, підготували велику кількість томів документації, з якої на практиці застосовувалось не більше 10%. Ю. Маленко зазначає, що серед різних критеріїв якості роботи вищої школи головним необхідно вважати показник, який нині фактично не використовується – додаткову цінність її випускників, під якою розуміє додаткову сукупність корисних якостей у вигляді знань, навичок, творчих здібностей і компетенцій, що були набуті майбутніми магістрами у процесі навчання, що створює умови для інноваційного і ефективного розвитку економіки, науки і освіти [7].

Щоб бути готовим до плідної практичної діяльності майбутній магістр соціальної сфери повинен: знати основи загальнотеоретичних, гуманітарних та спеціальних дисциплін, досконало володіти державною українською мовою та іноземними мовами, володіти уміннями комунікації, чітко, лаконічно і грамотно викладати свої думки, читати і перекладати журнальні газети та інші тексти в галузі науки, техніки та суспільства [10].

Підготовка магістра передбачає різні її напрями: формування готовності до постійного професійного самовдосконалення, активної позиції в забезпеченні власного кар'єрного зростання; уміння розробляти і реалізовувати програму професійного самовиховання, творчо працювати над удосконаленням власних професійних здібностей. Володіти наступними управлінськими навичками: адаптаційна мобільність; контактність; стресостійкість; домінантність [3].

Перелік основних вимог до магістра соціальної сфери багато в чому перегукується з вимогами до магістрів педагогічного спрямування:

- обізнаність в основних світоглядних теоріях та концепціях у галузі гуманітарних і соціально-економічних наук, уміння аналізувати соціальні проблеми, використовувати методи цих наук у різних видах професійної та соціальної діяльності;

- знання етичних й правових норм, які регулюють стосунки між людьми, ставлення людини до довкілля;

- розуміння процесів і явищ, можливості сучасних наукових методів філологічних досліджень та володіння цими методами на рівні, необхідному

для розв'язання практичних завдань, що постають при виконанні професійних обов'язків;

- готовність до продовження навчання, професійної діяльності в умовах іншомовного середовища;

- володіння розвиненою культурою мислення, вміння ясно й логічно висловлювати свої думки як усно, так і письмово;

- володіння навичками наукової організації праці, обізнаність у можливостях і методах застосування комп'ютерної техніки у своїй професійній діяльності;

- здатність самостійно опановувати нові знання, критично оцінювати набутий досвід з позицій останніх досягнень психолого-педагогічної науки;

- достатню підготовку для складання і використання в практичній діяльності різних методик викладання, аналізу явищ і процесів;

- здібності до засвоєння нових знань, прогресивних методик навчання та різноманітних інновацій;

- системне розуміння впливу зовнішнього середовища на діяльність організації, підприємства тощо;

- здатність засвоювати й реалізовувати наукові та культурні досягнення світової цивілізації з розумінням різних культур, релігій, прав народів і людини;

- вміння критично оцінювати й прогнозувати політичні, економічні, екологічні, культурні та інші події, явища на підставі ґрунтовних знань, реальних фактів;

- знання державної та, якнайменш, однієї з іноземних мов на рівні професійного й побутового спілкування;

- здатність до ефективної комунікативної взаємодії [1].

Вивчення науково-педагогічної літератури та проблеми практичної підготовки магістрів, зокрема соціальної сфери, залишається недостатньо розробленою з точки зору потреб сучасного ринку праці. Нас найбільше турбує стан практичної підготовки майбутніх магістрів. Тому ми вивчали методологічні основи вищої освіти, обирали для дослідження найбільш доцільні методологічні підходи. Ми зупинили свою увагу на праксеологічному підході.

Праксеологічний підхід (грец. *praxis* – дія) ґрунтується на філософській концепції діяльності, що нині має статус програмно-концептуального проекту. Реалізація праксеологічного підходу полягає в тому, що у професійній підготовці майбутніх магістрів соціальної сфери враховуються розробки в галузі наукової організації праці. У працях І. Мельничук ми знайшли пояснення цьому явищу: праксеологічний підхід стосується як організації навчально-пізнавальної діяльності суб'єктів освітнього процесу, так і оптимізації майбутньої професійної діяльності фахівців соціальної роботи, моделі якої вони апробують у віртуально-професійних ігрових ситуаціях інтерактивного навчання [8].

За баченням науковця в основі праксеологічного підходу перебуває загальна «програма дій», що упорядковує діяльність викладача і студентів, тобто їхні праксеологічні відносини, і передбачає три співвідносних рівні аналізу, як-от:

1) типологія професійних дій у соціальній роботі і побудова системи понятійно-категоріального апарату, які необхідно сформулювати в майбутнього соціального працівника;

2) розробка ефективних нормативних систем діяльності викладача і студентів, що дозволяє заглиблювати досліджувану проблематику підготовки майбутніх соціальних працівників у конкретно-історичні соціокультурні контексти розуміння сутності соціальної роботи і необхідності підготовки кваліфікованих фахівців для її виконання;

3) аналіз історії розвитку соціальної роботи як професії з точки зору її доцільності й достоїнств та критичний аналіз методів, що застосовуються сьогодні в цій сфері, з метою вибору оптимальних методик підготовки майбутніх соціальних працівників високої кваліфікації [8].

В основу праксеології покладено метод, що сприяє перетворенню теорії на загальну методологію і розкладає їх практичні властивості. Оскільки у своїй практичній діяльності майбутній фахівець соціальної сфери матимуть справу з людиною, взаєминами з ними, соціальними

групами, то одним із завдань їхньої діяльності є вдосконалення людських відносин і втілення в життя гуманістичних ідеалів. Водночас, застосування ефективних способів виконання соціальної роботи потребує вдосконалення системи підготовки магістрів у вищих навчальних закладах. Ми це пов'язуємо з реалізацією праксеологічного підходу, вивчення якого потребує додаткових досліджень.

Праксеологічний підхід потрібно впроваджувати одночасно з такими методологічними підходами як системний, діяльнісний, синергетичний, особистісно орієнтований.

Висновки. Вивчення проблеми підготовки майбутніх магістрів взагалі і майбутніх магістрів соціальної сфери зокрема, показало недостатній рівень дослідженості даного процесу. Значну увагу потрібно приділити основам практичної підготовки, яка повинна проводитися з врахуванням праксеологічного підходу. Практична підготовка забезпечить якість навчального процесу, що позитивно позначиться на професійній компетентності магістрів.

Список літератури:

1. Бопко І. З. Складові інформаційного середовища майбутніх магістрів гуманітарного профілю / І. З. Бопко // Науковий вісник Чернівецького університету: [збірник наукових праць]. – Чернівці: Чернівецький нац. у-т, 2011. – Вип. 566. Педагогіка та психологія. – С. 15-20.
2. Великий тлумачний словник української мови [з додат. і доп.] / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: Перун, 2005. – 1728 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи (Авторизований доступ): [підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для майбутніх магістрів магістратури] / С. С. Вітвицька. – К.: ЦУЛ, 2006. – 384 с.
4. Воротняк Л. І. Магістерська підготовка в системі професійної освіти майбутніх педагогів / Л. І. Воротняк // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: [зб. наук. пр.] / [гол. ред. Сущенко Т. І.]. – Запоріжжя, 2007. – Вип. 44. – С. 130-134.
5. Гейзерська Р. А. Модель підготовки магістра економічного профілю / Раїса Гейзерська // Гуманізація навчально-виховного процесу: [наук.-метод. зб.]. – Вип. XXXIV. – Слов'янськ, 2007. – С. 22-29.
6. Гуревич Р. С. Формування інформаційної культури майбутнього фахівця / Р. С. Гуревич // Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень: [зб. наук. праць] / [за ред. І. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало]. – К., 2003. – С. 354-360.
7. Маленков Ю. Проблемы подготовки магистров с высокой добавленной ценностью / Ю. Маленков // Высшее образование России. – 2008. – № 12. – С. 33-41.
8. Мельничук І. М. Формування професійної компетентності соціальних працівників у процесі поєднання практичної роботи студентів та інтерактивного навчання / І. М. Мельничук // Вища освіта України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Соціологія. Психологія. Педагогіка». – Тематичний випуск № 3. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – 2009. – Додаток 4, том III (15). – С. 259-266.
9. Панченко Л. Ф. Педагогічний супровід розвитку навчально-дослідницької діяльності студентів в інформаційно-освітньому середовищі університету [Електронний ресурс] / Л. Ф. Панченко // Науковий вісник Донбасу: [електронне наукове фахове видання]. – 2011. – № 3(15). – С. 193-200. – Режим доступу: http://alma-mater.luguniv.edu.ua/magazines/elect_v/NN15/11plfisu.pdf.
10. Сімакова О. О. Основи наукових досліджень: [навчальний посібник для студ. вищих навч. закл.] / О. О. Сімакова, Р. П. Никифоров. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. – 134 с.
11. Спіцин Є. С. Методика організації науково-дослідної роботи майбутніх магістрів у вищому закладі освіти / Є. С. Спіцин. – К.: Вид. Центр КНЛУ, 2003. – 120 с.
12. Федорович Л. О. Компетентнісний підхід у підготовці майбутнього логопеда до професійно-педагогічної діяльності [Електронний ресурс] / Л. О. Федорович. – Режим доступу: <http://fkspp.at.ua/konf/Uch/213.pdf>.

Фалинская З.З.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

ПРАКСЕОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ПРАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ МАГИСТРОВ СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ

Аннотация

В статье рассмотрен вопрос об использовании праксеологического подхода в процессе подготовки будущих магистров социальной сферы. Представлены основные понятия процесса (магистр социальной сферы, методологические подходы, праксеологический подход, практическая подготовка). Определены особенности практической подготовки будущих магистров социальной сферы на основе праксеологического подхода. Рассмотрены роль программ обучения будущего магистра по узко специализированным курсам в их профессиональной подготовке.

Ключевые слова: будущие магистры, социальная сфера, методология, праксеологический подход, практическая подготовка, особенности подготовки.

Falinskaya Z.Z.

Lvov National University named after Ivan Franko

PRACTICAL APPROACH TO PRACTICAL TRAINING OF FUTURE MASTERS OF SOCIAL SPHERE

Summary

The article describes the usage of the praxeological approach in the future social sphere masters preparation. The main concepts of the process (master in social sphere, methodological approaches, praxeological approach, practical training) are presented. The future social sphere masters' practical training peculiarities are determined basing on the praxeological approach. The role of the future master's programs for highly specialized courses in their professional training is considered.

Keywords: future masters, social sphere, methodology, praxeological approach, practical training, preparation peculiarities.